

Suomalaisen maatiaiskan säilytysohjelman tiedote 2025

Ilmestyy sähköisesti kesäkuussa 2025

Julkaisija: Suomen maa-, metsä- ja kalatalouden kansallinen geenivaraohjelma/Eläingenivarat

Yhteystiedot:

Eläingenivaraohjelma, Luonnonvarakeskus,
Tietotie 4, 31600 Jokioinen
Sähköposti: eläingenivarat@luke.fi
Puhelin: Petra Tuunainen, 0503165156

Säilytysohjelman neuvottelukunta:

Nora Ahlroth: nora.ahlroth@gmail.com
Taru Granat taru.granat@gmail.com
Tapio Eerola: eerolat@elisanet.fi
Maija Hirsmäki: maija@metsansiimes.fi
Krista Kaivo-oja: krista.kaivooja@gmail.com
Paula Karatvuori: paula.kara@outlook.com
Sallamari Kokko: salluska96@gmail.com
Elina Lindström: pippuri_82@hotmail.com
Emma Ojanen: emma.ojanen@caramellia.fi
Pauliina Palo: kartano@koiskala.fi
Inga Pyykkö: ingapyykko@gmail.com
Salla Rautio: salla.rautio@gmail.com
Soja Sädeharju: sojasade@gmail.com
Elina Virkkunen: elina.t.virkkunen@gmail.com

Save the date:

Maatiaiskan säilyttäjien syystapaaminen la 27.9.2025

Syystapaaminen pidetään Koiskalan kartanossa (Koiskalantie 157, 15320 Lahti) klo13:00 alkaen. Tapaaminen järjestetään hybridinä, joten voitte liittyä mukaan myös Teamsin kautta, jos ette pääse paikan päälle.

Tarkemmat tiedot tapaamisesta, ohjelma, ilmoittautumisohjeet sekä etäyhteyden liittymislinkki toimitetaan kaikille säilyttäjille sähköpostitse elokuussa. Joten merkkää päivämäärä jo kalenteriisi ja odottele rauhassa lisätietoja sähköpostilla.

**Tervetuloa kaikki joko tapaamiseen livenä
tai etänä kuulolle!**

Hämeenkantaa

Kuva: Emma Ojanen

Terveisiä säilytysohjelmasta!

Tähän tiedotteeseen olemme koonneet juttuja esim. Oulun yliopiston mitokondrio-DNA-tutkimuksesta, johon osa teistäkkin lähetti näytteitä omista kanoistaan sekä alkuperäisrotutukea koskevan kyselyn tuloksia, johon siihenkin suuri osa säilyttäjästä vastaili. Lisäksi jatkamme juttusarjaa, jossa esitellään säilyttäjien omin sanoin jokainen maatiaiskanakanta ja tyrnävänkanta on nyt vuorossa.

Tänä vuonna neuvottelukunnan kokoonpanoa laajennettiin niin, että nyt meillä on edustaja, tai parhaimmillaan kaksi, jokaisesta säilytettävästi kanakannasta. Neuvottelukunnan uuden kokoonpanon yhteystiedot löydät tämän tiedotteen etusivulta. Tervetuloa uusille neuvottelukunnan jäsenille!

Tänä vuonna haluamme kutsua kaikki säilyttäjät tapaamaan vihdoin, usean vuoden tauon jälkeen myös naamatusten. Tervetuloa siis kaikki säilyttäjät syystapaamiseen 27.9.2025 lauantaina klo 13 alkaen Koiskalan kartanoon (Koiskalantie 157, 15320 Lahti). Tapaaminen järjestetään hybridinä, joten voitte liittyä mukaan myös Teamsin kautta, jos ette pääse paikan päälle. Tarkemmat tiedot tapaamisesta, ohjelma, ilmoittautumisohjeet sekä etäyhteyden liittymislinkki toimitetaan kaikille säilyttäjille sähköpostitse elokuussa. Joten merkkää päivämäärä jo kalenteriisi ja odottele rauhassa lisätietoja sähköpostilla.

Kesäterveisin Petra Tuunainen, Luke

Tärkeitä linkkejä:

- [Säilyttäjien oma Facebook-ryhmä](#)
- Whatsapp-ryhmät kannoittain:
 - [Alhonkanta](#)
 - [Hornionkanta](#)
 - [Hämeenkanta](#)
 - [Ilmajoenkanta](#)
 - [litinkanta](#)
 - [Jussilankanta](#)
 - [Savitaipaleenkanta](#)
 - [Piikkiönkanta](#)
 - [Tyrnävänkanta](#)
 - [Kiuruvedenkanta](#)
- [Maatiaiskanat-palvelun sisäänkirjautuminen](#)
- [Julkinen säilyttäjien lista](#)
- [Terve maatiaiskana-opas](#), [vanhat tiedotteet](#), [maatiaiskanaesitteet](#) ja paljon muuta Luken julkaisemia maatiaiskana-juttuja löydät [Luken julkaisuarkisto Jukurista](#) käyttämällä hakusanana esim. maatiaiskanaa.
- Alkuperätodistus kanojen ja siitosmunien myyntiä varten on ladattavissa muiden materiaalien kanssa Facebook-ryhmästä tai niitä voi kysellä myös sähköpostilla Lukelta (elaingenivarat@luke.fi)

Maatiaiskan säilytysohjelman säännöt (voimassa 1.11.2024 alkaen)

Säilytysohjelman neuvottelukunta

Säilytysohjelman tavoitteena on turvata alkuperäisen ja uhanalaisen maatiaiskan säilyminen, taata maatiaiskan rotupuhtaus ja ylläpitää rodun perinnöllistä monimuotoisuutta. Suljettu ohjelma ja jäljitettävyyden ovat säilytystoiminnan oleelliset tekijät aitouden varmistamiseksi.

Säilytysohjelman säännöt uudistuivat loppuvuodesta 2024. Uudet säännöt ovat voimassa toistaiseksi.

- Maatiaiskanojen hoidossa tulee huomioida niiden fysiologiset ja lajinmukaiset käyttäytymistarpeet, sekä terveys ja hyvinvointi. Eläimiä kasvatetaan ikkunallisessa lattiakanalassa, jossa on orret ja pesät. Kanoja ei saa pitää verkkopohjaisessa häkissä. Eläimillä pitää olla mahdollisuus ulkoiluun kesäkaudella.
- Säilyttäjä voi pitää vain yhtä maatiaiskanakantaa. Säilyttäjällä ei saa olla muita kanakantoja tai kanarotuja.
- Parvikoon tulisi olla vähintään 10 aikuista eläintä. Säilyttäjän tulee huolehtia riittävästä geneettisestä monimuotoisuudesta. Siitoskukkojen osuus parvesta tulisi olla vähintään 20–25 %.
- Kun parvea uudistetaan, eläimet tai siitosmunat hankitaan vain rekisteröityneeltä säilyttäjältä. Lisäykseen käytettävä eläin on pystyttävä jäljittämään luotettavasti ja koko säilytysketjun tulee olla katkeamaton. Kanoja voidaan myös keinosiementää maatiaiskukon pakastespermalla.
- Säilyttäjän tulee pyrkiä lisäämään poikasia ja kasvattaa uutta maatiaisrodun sukupolvea.
- Säilyttäjä voi myydä siitosmunia, poikasia ja aikuisia yksilöitä. Myytävien poikasten on oltava vähintään kuuden viikon ikäisiä. Parven lisääminen voi tapahtua joko emokanan hautomana tai hautomakoneella. Hautomistaipumusta osoittavien emokanoiden on suositeltavaa antaa hautoa ja emokanan on annettava hoitaa jälkeläisensä.
- Suomalaista maatiaiskanaa ei tule jalostaa suosimalla esim. tiettyä väriä. Sairaavat ja epämuodostuneet karsitaan.
- Säilyttäjä sitoutuu raportoimaan vuosittain eläinmäärän ja muut säilytysohjelman keräämät tiedot sähköisesti Luken ylläpitämään Maatiaiskanat-palveluun. Raportoinnin laiminlyönti kahtena peräkkäisenä vuonna johtaa erottamiseen säilytysohjelmasta.

Säännöt löytyvät myös Maatiaiskanat-palvelun etusivulta (linkki löytyy tästä tiedotteesta) sekä [Luken julkaisuarkistosta](#)

- Säilyttäjän nimi julkaistaan Luonnonvarakeskuksen Maatiaiskanat-sivuilla, mikä toimii todistuksena kuulumisesta säilytysohjelmaan. Rekisterissä olevat tiedot ovat henkilötietolain alaisia. Eläintenpitäjä antaa geenipankkiverkoston ylläpitäjälle (Lukelle) suostumuksen seuraavien tietojen julkiseen käyttöön: nimi, asuinkunta, puhelinnumero ja/tai sähköposti ja säilytettävä kanakanta. Rekisterinpitäjällä on oikeus luovuttaa tietoja harkintansa mukaan viranomaisille ja tieteelliseen tutkimukseen käytettäväksi.
- Mikäli aiemmin tuntemattomia maatiaiskanakantoja löydetään, voidaan ne hyväksyä säilytysohjelmaan arvioinnin jälkeen. Geneettisten tai muiden tutkimusten perusteella voidaan kahden maatiaiskanakannan yhdistäminen sallia. Asiasta tekee päätöksen säilytysohjelman neuvottelukunta.
- Yksittäiseen kantaan voidaan anomuksesta risteyttää toisen kannan yksilöitä, silloin kun geneettisen monimuotoisuuden säilyttäminen sitä vaatii. Päätöksen risteytyksistä tekee säilytysohjelman neuvottelukunta.
- Kanakanta voidaan muuttaa säilytysohjelmassa toistaiseksi ylläpidettäväksi kannaksi; tällöin kannalle ei hyväksytä uusia säilyttäjiä säilytysohjelmaan.
- Säilytysohjelman sääntöjen noudattamatta jättäminen, eläinten hyvinvoinnin laiminlyönti tai säilytysohjelman imagon tahallinen vahingoittaminen johtaa säilytysohjelmasta erottamiseen.
- Suomalaisen maatiaiskan säilytysohjelman neuvottelukunta ja koordinaatio varaavat oikeuden harkintansa mukaisesti poikkeuksiin tai säännöissä mainitsemattomiin toimenpiteisiin, joilla säilytetään suomalaisen maatiaiskan rotupuhtaus ja perinnöllinen monimuotoisuus. Neuvottelukuntaan valitaan vähintään yksi jäsen jokaisen kanakannan säilyttäjistä. Neuvottelukunnan kokoonpanon vahvistaa säilytysohjelman koordinaattori. Neuvottelukunnan toimikausi on kaksi vuotta.
- Säilyttäjän tulee noudattaa kananpitoon liittyviä lakeja ja säädöksiä, sekä tehdä tarvittavat viranomaisilmoitukset.

Maatiaiskanamme rautakaudelta nykyaikaan

Suvi Olli, Oulun yliopisto

Suomessa on kasvatettu kanoja jo rautakaudelta alkaen eli kanankasvatuksen historia Suomessa on hyvin pitkä. Maatiaiskanoja on siis kasvatettu Suomessa kauan, mutta nykyisten kantojen alkuperästä ei ole varmaa tietoa, sillä kanoista ei ole entisaikoina pidetty juurikaan kirjaa. Ovatko nykyiset maatiaiskanamme ensimmäisten Suomessa kasvatettujen kanojen jälkeläisiä vai onko maatiaiskanakanta kenties osittain tai kokonaan vaihtunut pitkän kanankasvatushistoriamme aikana? Tämä oli yksi tutkimuskysymyksistämme, kun aloimme tutkia Pohjois-Euroopan muinaiskanoja.

Mitä tutkittiin?

Tutkimuksessamme tutkimme muun muassa muinaisten suomalaisten kanojen luita geneettisin menetelmin sekä vertasimme muinaiskanojen geneettisiä tuloksia nykyisten suomalaisten maatiaiskanojen tuloksiin. Tärkeässä osassa tutkimustamme olivat suomalaisten maatiaiskanojen kasvattajat, jotka ystävällisesti lähettivät meille sulkia kanoistaan. Saimme iloksemme jokaisesta nykyisestä maatiaiskanakannasta sulkia. Näistä sulista eristimme DNA:n ja analysoimme tiettyjä geenejä. Geeni on pätkä DNA:ta, joka voi esimerkiksi aiheuttaa jonkin ominaisuuden tai vaikuttaa useampaan ominaisuuteen yhdessä muiden geenien ja DNA:n toiminnallisten alueiden kanssa. Muinaisilta ja nykyisiltä kanoilta tutkimme kahta geeniä, *TSHR*-geeniä sekä *BDCO2*-geeniä. Näistä *TSHR* vaikuttaa muun muassa munintaan ja *BDCO2* vaikuttaa ihonväriin.

TSHR-geenin päätehtävä on vaikuttaa kilpirauhashormonin toimintaan, mutta sen on havaittu päätehtävänsä lisäksi vaikuttavan muun muassa kesylinnuilla muninnan säätelyyn. Tällä geenillä on kaksi muotoa, sweep ja villityyppi. Näistä sweep-muodon on havaittu vaikuttavan munintaan siten, että linnut voivat munia pidempiä aikajaksoja kuin villityypilleelin omaavat linnut. *BDCO2*-geenin on havaittu vaikuttavan kanojen ihonväriin, jonka helpoiten havaitsee jalkojen väristä. Tästä geenistä on kaksi muotoa, valkoinen ja keltainen, joista valkoinen aiheuttaa kanoille valkoisen/harmaan ihon ja keltainen puolestaan keltaisen ihon. Tämän geenin lisäksi kanojen ihonväriin, esimerkiksi keltaisen ihonvärin sävyyn, vaikuttaa muun muassa kanan ruokavalio.

Yksilöissä on sekä nukleaarista että mitokondriaalista DNA:ta. Nukleaarinen DNA tarkoittaa kromosomeissa olevaa DNA:ta ja mitokondriaalinen DNA on näistä erillinen pienempi DNA-kokonaisuus. Aikaisemmin luetellut *TSHR* ja *BDCO2* geenit ovat niin sanottuja nukleaarisia geenejä. Mitokondriaalista DNA:ta voidaan käyttää muun muassa selvittäessä geneettistä monimuotoisuutta. Tutkimmekin muinaisilta ja nykyisiltä kanoilta mitokondriaalisen DNA:n aluetta, joka ei ole geeni, mutta jolla on vaihtelua kanojen kesken. Esimerkiksi eri puolilla Aasiaa kesytetyillä kanoilla, joita on sittemmin viety eri puolille maailmaa, on vaihtelua tällä alueella.

Jussilankantaa Manu-kukko ja hänen tyttöystävänsä. Kuva: Kaisa Åkerman

Mitä selvisi?

TSHR-geenin suhteen ilmeni, että nykyisillä maatiaiskanoilla villityyppi-muoto on vallitseva ja melkein kaikki maatiaiset kaikista kannoista kantoivat perimässään vain villityyppiä. Muinaisten suomalaiskanojen joukossa villityyppi oli myös vallitseva, mutta sweep-muotoa oli huomattavasti enemmän kuin nykymaatiaisissa. *BDCO2*-geenin suhteen ilmeni, että suuri osa nykyisistä maatiaisista kantaa perimässään keltaisen ihonvärin aiheuttavaa muotoa, kun taas valko-/harmaaihoisia kanoja oli tutkimiemme maatiaisten joukossa huomattavasti vähemmän. Muinaisten kanojen tapauksessa Manner-Suomen alueen kanat olivat pääasiassa keltaihoisia, mutta Ahvenanmaan kanoista jopa 2/3 oli valko-/harmaaihoisia. Tässä on kuitenkin huomioitava se, että Manner-Suomen alueella maaperä on hapanta mikä heikentää DNA:n säilymistä muinaisissa luista ja siten aineistomme Manner-Suomen alueelta on pienempi kuin Ahvenanmaalta, jossa maaperä on kalkkipitoisempaa. Ahvenanmaalta ei myöskään ole säilynyt tähän päivään asti maatiaiskanakantoja. Tutkimamme mitokondriaalisen DNA:n alue paljasti, että yhtä kanaa lukuun ottamatta kaikki Suomen muinaiset kanat kuuluivat E-ryhmään, mikä on ainoa Euroopan muinaiskanoissa havaittu ryhmä tähän asti. Nykyäänkin E-ryhmä on Euroopassa yleisin ryhmä ja muualla maailmassa hyvin yleinen. Yksi muinaisista kanoista kuului B-ryhmään, mitä myös tavataan nykyään Euroopan alueella sekä laajasti muualla maailmassa. Suuri osa nykyisistä maatiaiskanoista kuului myös E-ryhmään, mutta myös A-ryhmä oli yleinen tutkimiemme maatiaiskanojen keskuudessa.

Mitä nämä tulokset tarkoittavat?

Tutkimiemme geenien ja mitokondriaalisen DNA:n alueen pohjalta tarkoituksemme oli arvioida kuinka samanlaisena Suomen maatiaiskanta on pysynyt kanojen kesytyshistorian aikana. Tutkimiemme geenien eri muotojen määrät olivat erilaiset verrattaessa nykyisiä maatiaiskanoja sekä Suomen muinaiskanoja. Mitokondriaalisen DNA:n alueen suhteen muinaiset ja nykyiset maatiaiset erosivat myös sillä A-ryhmää havaittiin vain nykyisten maatiaisten keskuudessa. Näiden tulosten perusteella nykyinen maatiaiskanakantamme eroaa muinaisista kanoistamme. Viimeisimmät muinaisnäytteemme Suomen alueelta ovat 1700-luvulta, joten luultavasti 1700-luvun jälkeen Suomeen on tuotu erilaisia kanoja, joita on risteytetty maatiaiskantoihimme, mikä on tehnyt nykyisistä kanoista geneettisesti monimuotoisempia mitokondriaalisen DNA:n suhteen kuin mitä muinaiset kanamme olivat.

Mitä tutkimusprojektissamme tapahtuu seuraavaksi?

Suomen muinaisten kanojen sekä nykyisten maatiaisten lisäksi tutkimme yhtäaikaisesti Viron ja Liettuan muinaisia kanoja sekä Viron nykyisiä maatiaiskanoja, jotta voimme verrata näiden maiden muinaiskanoja ja kanankasvatushistoriaa toisiinsa sekä muihin Euroopan ja idän läheisiin alueisiin. Tällä hetkellä työistämmekin tieteellistä artikkelia, jossa tuloksiimme perehdytään tarkemmin. Projektimme muinaisten kanojen parissa jatkuu tulevaisuudessakin ja tulemme tekemään niille lisää analyysejä selvittääksemme enemmän kanojemme historiasta. Tätä tutkimusta tehdään Oulun yliopiston ekologian ja genetiikan tutkimusyksikössä väitöskirjatutkija Suvi Ollin toimesta. Tutkimukseen osallistuivat myös Johanna Honka, Laura Kvist, Kristiina Mannermaa, Hanna Kivikero, Rudolf Gustavsson, Lembi Löugas, Giedrė Piličiauskienė, Eve Rannamäe sekä Jeremy B. Searle.

Piikkiönkantaa ulkoilemassa
Jokioisilla Elonkierrossa

Kuva: Ulla Ramstadius

Maatiaiskanojen ja -kukkojen kasvattajien ääni kuuluviin – mitä kysely kertoi?

Ulla Ovaska ja Kirsi Korhonen, Luke

Maatiaiskanojen ja -kukkojen kasvatusta on monelle enemmän kuin harrastus. Se on tapa vaalia suomalaista maatalousperinnettä, turvata geneettistä monimuotoisuutta ja tuottaa omalle perheelle eettistä ruokaa. Maa- ja metsätalousministeriön pyynnöstä toteuttamamme kysely kartoitti alkuperäisrotuisia kotieläimiä kasvattavien ihmisten näkemyksiä ja tarpeita — mukaan lukien maatiaiskanojen ja -kukkojen kasvattajien kokemuksia.

Kyselyyn vastasi yhteensä 1023 henkilöä. Tässä kirjoituksessa nostamme esiin erityisesti maatiaiskanojen ja -kukkojen kasvattajien vastaukset ja heidän esiin tuomansa asiat.

Miksi maatiaiskanoja ja -kukkoja kasvatetaan?

Kyselyn perusteella maatiaiskanojen ja -kukkojen kasvattajilla (n=212) on monia syitä alkuperäisrotuisten eläinten kasvattamiseen. Yleisimmät syyt olivat:

- *Kulttuuriperinnön säilyttäminen (88 %):* Maatiaisrodut nähdään osana suomalaista maataloushistoriaa, ja niiden kasvatusta koetaan tärkeäksi perinteen vaalimiseksi.
- *Henkilökohtainen kiinnostus eläimiin ja niiden historiaan (87 %)*
- *Rodun ominaisuudet (84 %)*

Myös avoimissa vastauksissa esiin nousivat henkilökohtaiset syyt, kuten kiinnostus vanhoihin tuotantotapoihin ja rakkaus eläimiin.

Ulkoilevia maatiaiskanoja
Kuva: Janne Lehtinen

Tulevaisuus kiinnostaa, mutta huolia on

Kyselyn perusteella suurin osa maatiaiskanojen ja -kukkojen kasvattajista aikoo jatkaa toimintaansa myös tulevaisuudessa. Kysyimme kasvattajilta, tunnistavatko he alkuperäisrotuisten eläinten pitoon liittyviä taloudellisia syitä ja tulevaisuuden mahdollisuuksia nyt tai jatkossa. Vastauksissa nämä syyt nähtiin vahvemmin tulevaisuuden kuin tämän hetken perusteina, mikä viittaa siihen, että alkuperäisrotujen mahdollisuuksiin uskotaan yhä enemmän tulevaisuudessa. Samalla kasvattajat kohtaavat kuitenkin useita haasteita:

- *Rahoituksen ja tuen riittämättömyys:* Kasvattajat kokivat, että nykyiset tuet eivät aina kata toiminnan kustannuksia. Esimerkiksi rehukustannukset ja eläinsairauksien hoito nousivat esille.
- *Yhteisöllisyyden ja näkyvyyden puute:* Monet vastaajat toivoivat enemmän mahdollisuuksia verkostoitua muiden kasvattajien kanssa ja saada vertaistukea.
- *Sopimuksettomien kasvattajien asema:* Osa kasvattajista toimii ilman Ruokaviraston sopimusta ja koki jäävänsä tukien ulkopuolelle, vaikka heidän toimintansa tukee samoja tavoitteita.

Kasvattajien ehdotuksia tuen kehittämiseksi

Kyselyn avoimet vastaukset tarjosivat useita konkreettisia ehdotuksia, joilla alkuperäisrotuisten kasvatusta voisi tukea paremmin:

1. *Joustavampi ja kattavampi rahoitus:* Erityisesti sopimuksettomille kasvattajille kaivattiin mahdollisuuksia saada tukea.
2. *Koulutuksen ja tiedon lisääminen:* Kasvattajat kaipasivat enemmän tietoa ruokinnasta, eläinten terveydestä, geenivarojen merkityksestä ja tukimahdollisuuksista.
3. *Yhteisöllisyyden vahvistaminen:* Paikalliset yhdistykset, tapaamiset ja tapahtumat voisivat tarjota alustan kokemusten jakamiselle ja yhteistyölle.

Yhteenvetona

Tämä kysely tarjosi arvokasta tietoa maatiaiskanojen ja -kukkojen kasvattamisen merkityksestä, haasteista ja kehitystarpeista. Tuloksia voidaan hyödyntää paitsi tukijärjestelmien kehittämisessä, myös laajemman keskustelun pohjana suomalaisen maatalousperinteen ja geenivarojen säilyttämiseksi.

Vuosiraportoinnin tuloksia

Petra Tuunainen, Luke

Vuosiraportointi tehtiin tänä vuonna 1.1.-31.3.2025. Vastausaktiivisuus oli kohtalainen ja raportointiprosentti olikin 83,5 % (2024 79,1 %). Vähiten vuosiraportteja palauttivat tänä vuonna kiuruvedenkannan säilyttäjät. Heistä vain 65 % täytti vuosiraportin. Tästä suuntauksesta alamme olla huolestuneita, koska se yleensä tarkoittaa, että säilyttämisestä on luovuttu ja tai ollaan luopumassa. Tämä tarkoittaa säilytysohjelmassa usein sitä, että kannan säilyttäjien ja eläinten lukumäärä tippuu nopeasti, jos uusia säilyttäjiä ei saada tilalle.

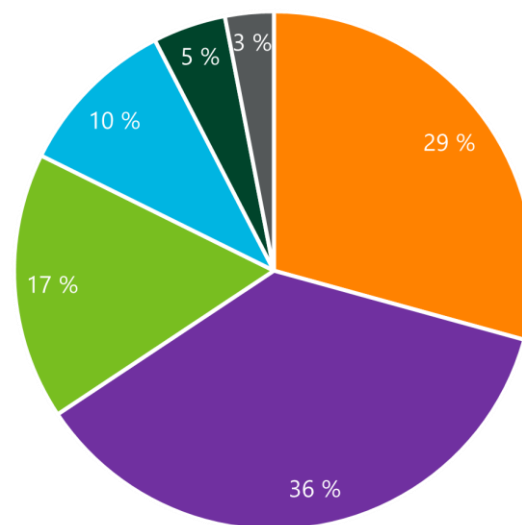
HUOM!

Jos olet luopumassa säilyttämisestä muista ilmoittaa siitä meille (yhteystiedot löytyvät tiedotteen etusivulta), jolloin voimme pitää julkista listaa ajan tasalla. Jos haluat luopua parvestasi, ole myös yhteydessä, niin voimme yrittää löytää linnuille uusia koteja säilytysohjelman sisältä.

Säilyttäjien parvikoko

0-10 lintua 11-20 lintua 21-30 lintua
31-40 lintua 41-50 lintua yli 50 lintua

Säilyttäjien lukumäärä laskussa

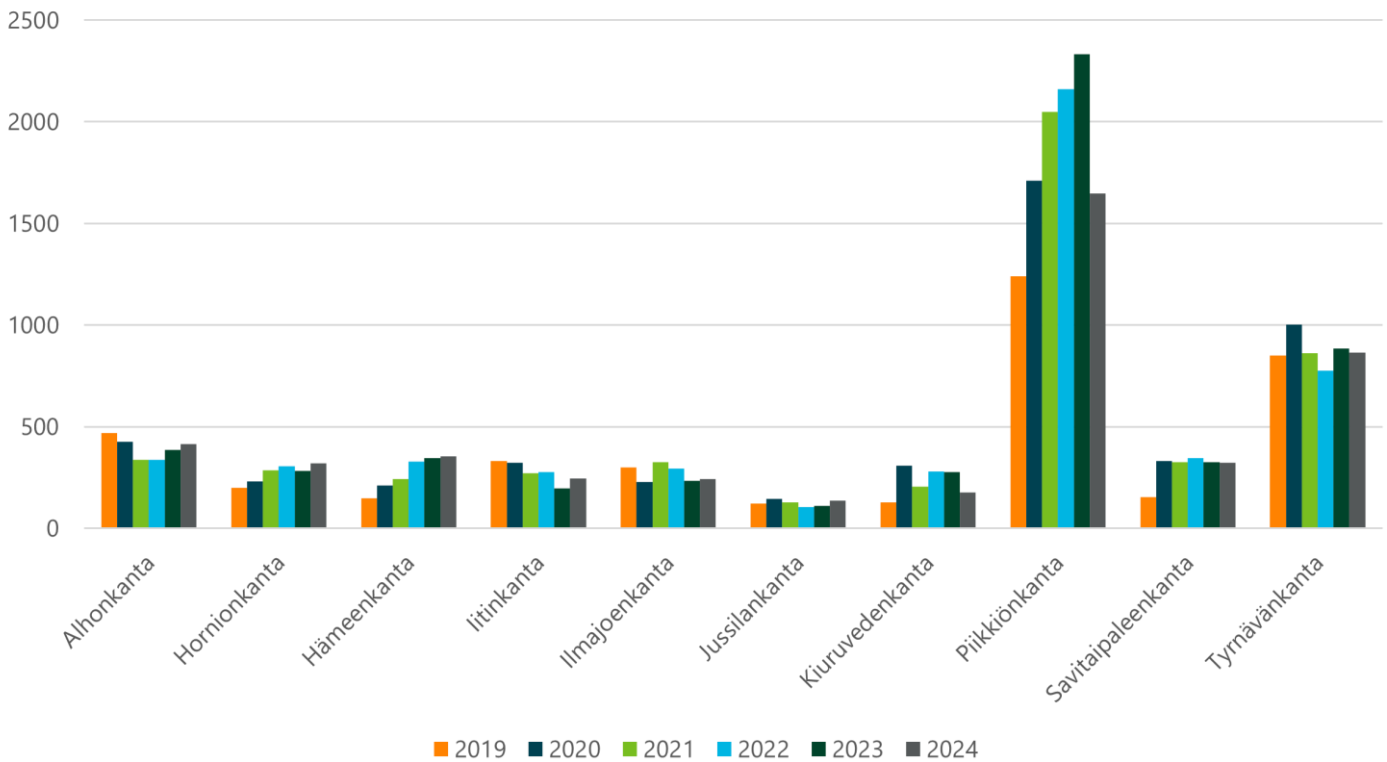
Aktiivisia säilyttäjiä oli raportoinnin päättyessä 237 kpl. Vähiten säilyttäjiä oli jussilankannalla (10 kpl) ja eniten tyrnäväkannalla (54 kpl).

Säilyttäjien lukumäärä on ollut pienessä laskussa pari viimeistä vuotta (2023: 243 kpl, 2024: 249 kpl), mutta muutamia uusia säilyttäjiä on liittynyt ohjelmaan tässä kevään ja alkukesän mittaan lisää, joten poisjääneiden tilalle ollaan jo saatu vahvistusta.

Parvikoko säilyttäjillä on keskimäärin 11-20 lintua (36 % säilyttäjistä). Pieniä parvia (kymmenen lintua tai alle) oli 29 %:lla säilyttäjiä. Erittäin suuria (yli 50 lintua) tai suuria (41-50 lintua) parvia oli vain muutamilla säilyttäjillä (3 % ja 5 % säilyttäjistä).

	Raportoitu v. 2024				Arvioitu eläinmäärä säilytysohjelmassa				
	Kukkojen määrä (kpl)	Kanojen määrä (kpl)	Poikasten määrä (kpl)	Yht. (kpl)	Kukkojen määrä (kpl)	Kanojen määrä (kpl)	Poikasten määrä (kpl)	Yht. (kpl)	
Kanakannat									
Alhonkanta		75	301	39	415	82	346	39	467
Hornionkanta		58	245	16	319	62	294	16	372
Hämeenkannta		40	265	49	354	42	275	49	366
litinkanta		31	193	22	246	42	224	22	288
Ilmajoenkanta		28	199	14	241	39	211	14	264
Jussilankanta		24	99	12	135	25	105	12	142
Kiuruvedenkanta		24	135	18	177	65	241	18	324
Piikkiönkanta		176	1137	334	1647	218	1279	334	1830
Savitaipaleenkanta		58	245	18	321	69	279	18	365
Tyrnäväkanta		101	582	181	864	123	704	181	1008
Yht. (kpl)		615	3401	703	4719	766	4027	703	5426

Eläinmäärän muutokset säilytysohjelmassa v. 2019-2024 (mukana vain kyseisenä vuonna raportoineet)

Eläinmäärä tippui nopeasti säilytysohjelmassa

Eläinmäärä säilytysohjelmassa arvioidaan raportin tehneiden täyttymistä luvuista, joihin lisätään aina kyseisenä vuonna raportin jättämättä tehneiden parvien lintumäärät edellisten vuosien raporttien perusteella. Tähän suurempaan kanta-arvioon olen laskenut edellisinä vuosina raportoidut poikaset niin, että 50 % niistä on kukkoja ja 50 % kanoja. Osa säilyttäjästä nimittäin raportoivat poikasina kaikki syntyneet ja osa taas vain ne, mitkä on tarkoitus jättää kasvamaan omaan parveen, joista suurin osa on tietysti kanoja. Tämä voi tuoda arvioon joitain pieniä virheitä.

Kaiken kaikkiaan maatiaiskanoja on 5526 kpl säilytysohjelmassa tänä vuonna. Viime vuodesta eläinmäärä tippui radikaalisti alaspäin (2024: 6365 kpl). Yleisimmät kannat ovat piikkiönkanta (1830 kpl) ja tyrnäväkanta (1008 kpl). Piikkiönkannan lintujen lukumäärät ovat laskeneet viime vuodesta, mutta tyrnäväkanta on pysynyt kohtalaisen samoissa lukumäärissä muutamia vuosia. Harvinaisin kanta on edelleen jussilankanta (142 kpl) ja sen jälkeen ilmajoenkanta (264 kpl). Hämeen- ja hornionkannoissa on puolestaan tapahtunut selkeää, tasaista nousua lintujen lukumäärissä viime vuosina.

Sateenkaaren päästä saattaa löytyä vaikka tyrnäväkannan kukko

Kuva: Taru Granat

Tyrnävänkanta

Taru Granat

Tyrnävänkannan kanat ja kukot ovat luonteeltaan vilkkaita ja reippaita, ja ne ovat luonnostaan yleensä varsin kesyjä. Ne antavat käsitellä itseään helposti, ja kesyimmät yksilöt tulevat mielellään oma-aloitteisesti syliin tai olkapäälle istumaan. Kukot pitävät kanoistaan hyvää huolta, ja suhtautuvat pääsääntöisesti ihmiseen rauhallisen luottavaisesti. Kuitenkin joskus aggressiivisiäkin kukkoja esiintyy. Tyrnäväläiset toimivat hyvin keskenään parvessa, ja kun olosuhteet ovat kunnossa, häiriökäyttäytymistä ei ilmene, vaan hoitajan on hauska seuraila kanojen puuhia ja seurustella niiden kanssa. Lentotaito tyrnäväläisillä on hyvä, joten niiden ulkotarha on syytä kattaa. Halutessaan tyrnäväläinen pyrrähtää pihapiirin matalimpien rakennusten katoille tai katon yli. Tyrnäväläiset eivät ole kovinkaan kylmänarkoja, vaan jotkut kanat ja kukot ulkoilevat mielellään talvellakin.

Tyrnäväläiset ovat rakenteeltaan sulavan sukkulanmuotoisia. Jalat eivät ole pitkät, eivätkä lyhyet, ja niiden väri vaihtelee höyhenpeitteen väristä riippuen. Kukolla voi olla säären ulkosivulla punertava raita. Joskus harvoin tyrnäväläisillä voi esiintyä höyheniä säärissä ja jopa varpaissa. Harja on pysty harkkoharja: jos harja on kovin suuri, se voi lerpattaa hieman kärjestään, mutta harja ei kuitenkaan ole roikkuva. Joillakin kanoilla voi harjan puolenvälän tietämillä olla "taitos", jolloin harjan taaempi osa taittuu hieman toiselle sivulle, mutta ei silti roiku. Heltat ovat kanoilla usein pienehköt, kukoilla suurehkot. Korvallisilla on usein valkoista.

Tämä juttu on toinen osa säilytysohjelman tiedotteissa julkaistavasta, maatiaiskanakannoista kertovassa sarjassa. Jussilankannasta kertovan jutun löydät viime vuoden tiedotteesta. Juttujen kirjoittajina toimivat kantaa ylläpitävät säilyttäjät. Jos sinulla on kiinnostusta kirjoittaa seuraavan vuoden tiedotteeseen juttu omasta kannastasi, voit olla yhteydessä Petraan (petra.tuunainen@luke.fi).

Joillakin yksilöillä voi olla tummasävyiset harja, heltat ja naamat. Pyrstö ei ole roikkuva, joillain yksilöillä se voi olla varsin pysty. Kukoilla ei yleensä ole kovin tuuheaa pyrstöä, mutta ylimmät laulusulkaparit voivat olla jokseenkin pitkät. Värikirjo tyrnävänkannassa on rikas. Kanoja ja kukkoja on sekä yksivärisiä, että eri tavalla kirjavia. Musta tai harmaa kana, jolla on ruskean tai valkean kirjava kranssi kaulalla, on yleinen väritys. Toisilla kanoilla on lisäksi rintamuksessaan pitsimäinen kuvio. Joillakin on pääpää ja peräpää eri väriä, niin että kana on ikään kuin liukuvärjätty. Raitoja tyrnäväläisillä ei ole, mutta sen sijaan esiintyy erilaisia pilkullisia ja muita kuviollisia väriytyksiä. Kannassa esiintyy myös kokomustia ja kokovalkoisia yksilöitä. Laajan värikirjon ansiosta isonkin parven kanat voivat olla kaikki väriykseltään toisistaan selvästi poikkeavia.

Tyrnisparvi Kuva: Taru Granat

Tyrnäväkannan Vappu-kana tipujensa kanssa

Kuva: Taru Granat

Maatiaiseksi tyrnäväkannan kanat ovat verrattain hyviä munimaan. Muninnan kanat aloittavat yleensä 18-22 viikon iässä. Munien väri vaihtelee valkoisesta vaaleanruskeaan, joittenkin kanojen munissa on kiiltävä pinta, myös valko- tai tummapilkullisia munia esiintyy. Tyrnäväkannan kanat ovat kohtalaisen hautomaintoisia, hautomavaisto vaihtelee eri parvissa/sukulinjoissa. Hautomavaistoilla kanoilla on lähes poikkeuksetta vahva hoivavietti ja ne ovat hyviä emoja tipuilleen. Jotkut kukotkin voivat osallistua tipujen hoitamiseen.

Tyrnäväkanta on nimensä mukaisesti lähtöisin Tyrnävältä, Matti Hynniselältä, joka piti muutaman sadan tyrnäväläiskan kanalaa kaupalliseen munantuotantoon ja myi myös kanoja pitokanoiksi. Sen parempaa varmuutta kannan alkuperästä ei ole. Eräs kananpitäjä oli hankkinut Hynniselältä tyrnäväläisiä säilytysohjelman käynnistymisen aikoihin 1998, ja hänen mukaansa Hynninen oli tällöin kertonut ostaneensa kananpoikasia 80-luvun lopulla siikajokilaiselta henkilöltä, joka taas oli hakenut kanat Koski TI:stä. Epäily oli, että nämä poikaset olisivat olleet piikkiönkanta, jota tyrnäväkanta paljon muistuttaakin. Kuitenkin myöhemmin Hynninen kertoi kanakannan löytyneen 30-40 vuotta sitten Tyrnävän sivukylältä talosta, jossa sama kanakanta oli ollut hyvin pitkään.

Tyrnäväkanta oli pitkään hyvin harvalukuinen kanakanta, jossain vaiheessa säilyttäjätiloja oli vain yksi. Viehättävän luonteensa ja kauniin ulkonäkönsä ansiosta kanakanta on nykyään yksi suosituimmista.

Aikuisia tyrnäväläisiä

Kuva: Taru Granat

Hilma-kana ja tiput

Kuva: Taru Granat